

**Вісник політики,
літератури й життя —
Новий посол Української
Держави у Відні**

1918

Exported from Wikisource on 09/23/18

Новий посол Української Держави у Відні

Постійним послом Української Держави у Відні на місце п. Андрія Яковлева став п. Вячеслав Липинський, що в останнім десятиліттю відіграв в українськiм русі окрему визначну ролю; продовжуючи діло Володимира Антоновича, Павлина Свенціцького, Тадея Рильського й інших учасників "хлопоманського" руху 60 рр. ХІХ в. Для справи повороту спольщеної шляхти до рідного народу видавав ся окремий орган у Києві п. заг. "Przeгляд Krajowy". Сій справі посвятив Липинський в 1909 р. і свій цінний і гаряченазваний твір п. з. "Schachta na Ukrainie", з якого позволим собі повиривати місця, характеристичні для автора й руху, відновленого ним по 40-літній перерві.

"Український народ живе, — писав автор, — хоче жити й буде жити яко самостійний народ; і коли не здавили його могутні сили Батуханів, кари Єреміїв Вишневецьких, криваві оргії Петрового правління, гніль і кайдани бюрократичної Росії, тепер нема вже такої сили, щоб здержала розвиток сього народу; тепер, коли всі навіть найаристократичнійші суспільности демократизують ся, — як се бачимо напр. в польській суспільности, там в Польщі, — тепер, коли народ на цілім світі здобуває право говорення і самоозначення.

"І ми не забуваймо про сю певність, — звертав ся далі автор сих слів до членів свого стану. — Пам'ятаймо, що український народ пробуджуєть ся і що ми, інтелігенція і місцеві земельні власники, мусимо супроти сього руху зайняти виразне та ясне становище — вороже або приязне

становище, бо з ніякого, яке досі ми переважно займали, — випхав нас стихійний розвиток сього звязаного досі народу. А своє становище супроти українського народу, який пробуджуєть ся, мусимо означити ще, і то тим більше, що ми, тутешня місцева шляхта, а природжені сини сієї землі і кров з крові і кість з кости сього народу!.."

"Сьогодні (1909 р.), по 40-літній перерві, ми, українська шляхта, знов здобули право самоозначення і сьогодні сміливо підносимо прапор наших батьків, — писав на дальших місцях своєї книжки автор. І тільки тим в наших змаганнях ріжнимо ся від них, що не ділять нас вже сьогодні, як ділили тоді Антоновичів і Свенціцьких, політичні переконання. "Бо не тільки ми, але ніхто вже тут у нас не думає сьогодні про Польщу "від моря до моря", ніхто вже сьогодні не бореть ся за сю державну історичну Польщу: нема вже сьогодні Польщі на Україні, бо Польща є там, де є польський народ... Отже нема Польщі, а є сьогодні тільки Поляки на Україні, і вони очевидно полишать ся. А ми, тутешня шляхта, українська з духа й походження, котрі були Поляками тільки з шляхетської культури і державних традицій, сьогодні, коли ся шляхетська культура в Польщі замирає і Сенкевич уступає там щораз більше Виснянському, а коли рівночасно польська "державна" у нас тут вже зовсім вигасла, — мусим вибирати між новочасною польськістю і нашим народом, що відроджуєть ся... Для нас, котрі чуем, що ми з сього народу та краю вирости, котрі маєм в собі духа наших попередніх поколінь, зєднаних з сією землею і народом заслугами й навіть помилками — бо їх треба відкупити — і для котрих ближчі й дорожчі сі покинуті наші

степові могили від відновлюваного тепер до ґрунту Вавелю, — для нас вибір ясний!.. Коли там над Вислою будеуть ся спільними силами всіх молода народня Польща — Польща будучини, і ми, хочачи з живими йти вперед, а люблячи тут народ і свій край, також бажаєм забрати ся до будування його будучини і в сїм будуванні відкидаєм геть давні шляхетсько-державні прапори, як вони над Вислою, так і ми тут над Дніпром. Отже нема вже сьогодні між нами, котрі любим свій народ і край. "Поляків", "Українців", і "Поляків Українців", сьогодні в повноті відчування своєї національної індивідуальности хочем бути Українцями; і не роздвоєне польсько-українське, але одно українське серце бє в наших грудях...

"Ми повинні — зясовував автор обовязки навертаної спольщеної української шляхти супроти українського народу — нашими духовими й матеріальними силами, які в сїм краю у величезній частині маєм і представляєм, попірати місцеву культуру, культуру сього краю й народу, культуру, котра може бути тільки українська, а се тим більше, що ся культура, як се виказує наше минуле, не чужа нам, що маєм в собі велику її частину, витворену віковим життем на сій землі і завдяки праці нашого народу на нас. Отже маєм обовязок звернути сьому народови нагромаджений в нас від віків капітал народнього труду й народньої праці. А коли будучину сієї, спільної нам і нашому народови культури зробимо нашою будучиною, тоді не вирве нас з сієї землі ніяка сила, бо будемо вже не тягаром, не болячкою, але органічною частиною, — не "пустоцвітом", але плодом нашої землі і зерном, що запліднить ся нашу родинну землю, бо

будемо мати право, сперте на сповнені суспільні обов'язки, право, що сильнійше від усяких параграфів!..

"Ми, українська шляхта, з традиціями й демократичними переконаннями, вже давно, ще за часів Антоновича й Рильського, розв'язали справу нашої національної приналежності в історії нашого відродження... Ми повинні означити своє становище до українського народу, що пробуджуєть ся, бо памятаймо, що "розкують ся незабаром заковані люде", що коли не сьогодні, то завтра вони питатимуть нас про наші діла. І спитають нас тоді: ви, що посіли такий великий шмат нашої землі, ви, що жили цілі віки нашою працею і потом, що ви зробили для нас і для сїєї нашої матери — землі? Що ж ми їм на се відповімо? Що скажемо їм, коли вони заглянуть до історії своїх культурних інституцій, своїх "Просвіт", своїх видавництв, своїх наукових товариств і коли побачуть, що немає там шляхетських назвищ; коли побачуть, що ті, котрі колись не хотіли давати землі селянинови, говорячи, що йому тільки "культура" потрібна, самі потім, задержавши землю у своїм посіданню, не дали зламаного шага для піднесення сїєї культури!..

"І в сій такій важній хвилі не говорімо ще, що українська культура "низька", "слаба", "нерозвинена", бо ми, маючи у великій частині матеріяльні й духові сили сїєї землі й народу, говорити се передовсім не маєм права і... не повинні ще тому, щоб колись не сказано про нас, що ми, слабі й маловарті, вміємо приходити тільки на готове, що ми прийняли колись готову, сильнійшу польську культуру та що приймемо й українську, коли вона, як готова й сильна зможе нам

накинути ся. Бо багато вимагаєть ся від тих, котрим дано багато, і шляхта, коли хоче стояти на своїм становищі, коли хоче бути шляхтою, не яко джури походу народів до світла та культури, але в перших рядах іти повинна!"

Ось кілька виписок з розвідки теперішнього посла Вячеслава Липинського про участь шляхти в життю українського народу на тлі його минулого, виданої в Кракові 1909 р. п. заг. "Schlachta na Ukrainie". Основний історичний підклад своїм думкам дав автор у великій книзі "Z dziejów Ukrainy" (З минулого України), виданій 1912 р. Збудив ся український народ до життя — стверджував автор і питав: "Чи маєм лишити ся на боці тільки ми, кров з крові й кість з кости українського народу, його нероздільна частина, яку відірвала колись насильно від родинного пня польська державність, тавруючи нас пізнійше відомим тавром відступства: іншою мовою і чужою культурою. А що в минулім України маємо свій окремиий листок, що наше національне відродження відбувало ся в дещо відмінних від відродження інших верств українського народу умовах, отже сьому нашому минулому, без познайомлення з котрим не може бути зрозуміння теперішности, історії національного відродження української спольщеної верстви, дальшим розвитковим кільцем котрого ми є, і відновленню наших прадавніх, хвилево забутих українських традицій, які бажаєм мати за підставу й дороговказ для нашої суспільної праці, посвячуємо отсе видавництво. Знаєм, що наше шляхотське минуле містить багато сумних листків і багато болізнних згадок. Але знаєм так само, що наші батьки бороли ся в рядах старовинної Руси, що з славної памяти Богданом Хмельницьким

визволювали свій Рідний Край з неволі, що присягали на вічність Україні, "на час щастя і нещастя", що йшли з останніми гетьманами на заслання, в останніх оружних боях голови свої складали на бойовищі. А навіть, коли вже настала остаточна Руїна, коли зігнулась і скарловатіла українська шляхетська товпа, була все з покоління на покоління серед неї горстка, що не переставала бороти ся за визволення свого народу. Тому віримо, що й сьогодні не позволимо вивласнити себе духово з України. І на спільній праці і спільній боротьбі з мільонами українського народу будуем надію кращого спільного завтра для нашої рідної землі."

Що цікаве й що сьогодні робить велику честь авторови й упорядчикови книжки, так се ідея української самостійної й незалежної державности, яка найсильніше пробиваєть ся через усю грубу книгу. А ся ідея змальована такими приманливими барвами, переповіджена з таким ентузіазмом скрізь там, де вона була горою і прибирала реальну форму, з таким відчутим болем і терпіннем в тих місцях, де на шляху її здійснення ставали непоборні труднощі, а в повній своїй цілості з такою сильною вірою у здійснення її, що книжку читаєть ся не як науковий твір, а як захоплюючу артистичну повість.

В сім томі містить ся і найбільша наукова праця В. Липинського п. з. "Stanisław Michał Krzyczewski" (З минулого боротьби української шляхти в рядах повстанців під проводом Богдана Хмельницького). Виводить тут автор з властивим собі умінням захоплювати читача своїм предметом безсмертних полковників Станислава Михайла

Кричевського, Данила Ничая, Івана Богуна.

По спробах Виговського, Дорошенка й Мазепи врятувати українську державність вона ждала на здійснення до теперішніх часів. "Щойно, коли впали кайдани неволі народу, коли, як колись за Богдана козаччина, так тепер народ став тою новою силою, що входить у свідомо національне життя, силою, яка прапори України, котрі повівають, вхопила в свої міцні руки, щойно тепер з народами нової сильної верстви розпочалося повне відроджене життя народу", яке, додамо, має тепер зложити іспит з своєї здатності мати власну незалежну державу.

Свою книжку, видання якої в українській перекладі дуже бажане, назвав В. Липинський "Памятковою книжкою на честь Володимира Антоновича, Павлина Свенціцького й Тадея Рильського. Коли б ми навіть не знали про автора, що є він визначним українським ученим, публіцистом і політиком, що за свою наукову діяльність між іншим в "Записках Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові" й у "Літературно-Науковій Вістнику", його вибрали дійсним членом львівського Наукового Товариства, коли б ми не знали гаряче патріотичних струн, які чують ся з змісту його праць, вже сама посвята вказує нам, хто є автором і впорядчиком книги.

Незвичайні заслуги Володимира Антоновича на полі дослідів нашого минулого загально признані. Його "Сповідь" стала вихідною точкою руху, який до повної сили дійде, здається, щойно по створенню Української Держави. В сій "Сповіді"

стояли такі слова, що можна й сьогодні їх пригадати: "Доля хотіла, що я шляхтичем уродився на Україні". За дитинства мав я всі привички паничів і мав усі станові й національні упередження тих, серед котрих я виховався. Але коли надійшов для мене час пізнання себе, тоді дослідив я холодно своє суспільне становище в краю, розглянув усі його недостачі, а так само змагання тієї суспільности, серед котрої доля призначила мені жити, і я побачив, що становище цієї суспільности є під моральним оглядом без виходу, наскільки вона не позбудеться своїх егоїстичних поглядів, своїх бутних претенсій до краю і його народу. Я побачив, що Поляки—шляхта, які заселяють Правобережну Україну, мають проти суду свого сумління два виходи: або полюбити народ, серед котрого живуть, перейняти його змаганнями, вернути до національности, покинутої колись їх предками, і всесильною працею і любов'ю в міру своїх сил винагородити лихо, накоєне сьому народови, котрий вигодував багато поколінь вельможних кольоністів... або, коли не вистарчить у них на се моральної сили, винести ся до польської землі, заселеної польським народом, щоб (розуміється, на Україні, Ред.) не побільшати собою числа дармоїдів і щоб перед самим собою очистити ся з сумного закиду, що я є так само кольоністом-плянтатором, що посередно або безпосередно... живу з чужої праці..., що належу до числа тих; котрі хочуть здушити національний розвиток місцевого народу, й що невинно приймаю на себе частину відповідальности за їх учинки. Очевидно я вибрав перше..., бо я більше любив свій народ ніж свої шляхетські норови й мрії".

Живій правді повірив і став її апостолом також Павлин

Свенціцький. І йому, коли він застановляв ся над питанням: "Хто ми, між ним (українським народом) живучі", "геній України, геній народу святої землі тієї, голосно подав відповідь: "Нарід України — є народом будучини; ви його діти, України діти!" Коли ідейні одиниці "кинули дві цивілізації, дві багаті літератури, привилеї шляхетські, — усього добра відцурались", він також посвятив своє життя ідеї самостійності України та її літератури. До групи таких самих людей належав і Тадей Рильський.

Їхніми слідами пішов Вячеслав Липинський.

Крім згаданих вище двох книг написав В. Липинський ще праці про генерала артилерії Великого Князівства Руського, про аріанський соймик в Киселиці на Волині в маю 1638 р., про Братковського і інші.

З життєписних даних зазначаємо, що Вячеслав Липинський уродився 1882 р. на Волині в селі Затурці володимир-волинського повіту. Походить з української шляхетської спольщеної семі. Гімназійну освіту одержав у Житомирі й Києві, університетську в Кракові й Женеві.

Побажаємо-ж Вячеславу Липинському на труднім дипломатичнім становищі найкращих успіхів на славу Української Держави.

Посол Вячеслав Липинський прийняв кореспондента "Neue Freie Presse" й висловився ось як про положення на Україні:

На Україні розходить ся передовсім про заведенне ладу. Навіть серед найкориснійших обставин було-б се тяжким завданнем, бо-ж розходить ся про нову державу, яка відірвала ся від иншої і приступає до нової будови. Але труднощі тим більші, що відірванню і засновинам нової держави України від її народження товаришила революція і попередило її страшне діло большевицького знищення. Ми передовсім зайняті усуваннем сих руїн. Завести перший лад се найважнійше завданне Правительства, яке вислало мене до Відня.

Часто чути питання щодо партійного становища Правительства й окремих особистостей України. Саме в сій точці не бракує непорозумінь і фальшивих поглядів. І тут треба взяти під увагу, що Україна була давнійше частішою Росії. Всі імена ріжних партій відносять ся властиво до давнійшого часу, се імена російських партій або українських галузей таких партій. Відірванне України від Росії також на сім полі створило до деякої міри *tabula rasa*, старі назви втратили своє значінне, повстає щось нове або зачинає народжувати ся. Ви певно чули, що в тепер розв'язаній Ц. Раді соціалістично-революційна партія мала переважаючу більшість. А всеж тепер управа соціалістично-революційної партії недавно ухвалила розв'язати ся, добре розуміючи, що новий час вимагав тепер нових українських партій, а не щепочок російських партій. Тому мало має також змислу говорити, що тепер партія так знаних кадетів відграє велику ролю. Кадети се так само російська партія, яка також на Україні мала прихильників яко істотну складову частину Росії, сьогоднішні українські кадети не мають нічого

спільного з російськими, тепер входять в рахубу тільки українські партії. Таку українську партію, і до того таку, що обіщує осягти найбільше значінне, вже засновано. Се партія хліборобів, себто партія сільських господарів, яка вже відіграла велику роль при виборі гетьмана Скоропадського.

А що торкаєть ся фактичних вислідів дотеперішньої праці, яка тішить ся найенергічнішим пособлюваннем з боку наших австро-угорських і німецьких приятелів, треба признати найважнішою справою приверненне упорядкованої залізничої кумунікації. Що значить се під політичним і господарським оглядом, ледви чи потрібно се близше пояснювати. Напр. сьогодні їдеть ся з Києва до Одеси з тою самою правильністю, з тою самою безпечністю і тою самою вигодою, що перед війною. Коли публична безпечність бажала б декого кращого ще подекуди, головно на селі, се достаточо можна пояснити фактом, що розклад військової дисципліни у російських військ і большевицьке пануванне зайняли зброєю цілу країну, не тільки малою зброєю, але й машиновими карабінами, а місцями навіть гарматами. І тепер від часу до часу почуєть ся гук. Розвязка земельної справи істотно причинить ся до загального успокоєння, розвязка, яка в усякім разі на проста та з якою не можна наглити. Все-таки завданне тим улєкшене, що революція створила стан, який ледви чи можна відвернути. Не тільки тому, що селяне присвоїли собі великі шматки з власности поміщиків, але вони допустили ся такого діла знищення в замках і на дворах, в уладженнях і машинах, що український великий земельний власник часто не є в силі перейняти знову велике господарство. Сила фактів зробила неминучим, щоб

Україна з краю великих земельних власників стала краєм малих і середніх земельних власників. Великі земельні власники радо готові продати свою власність. Селяне, котрі наслідком надзвичайних цін земельних продуктів без пересади мають сьогодні мільярди карбованців, можуть без труднощів платити. Законодавство мусить тільки перешкодити, щоб сього розвитку не надуживано на те, щоб на місці дотеперішньої великої земельної власності не повстала нова й щоб малоземельний селянин не вийшов з порожніми руками. Тому нововиданий закон означає, що ніхто, який вже має 25 десятин землі, не може докуповувати до своєї власності, а власник менше ніж 25 десятин може що найбільше заокруглити свою власність до сього розміру.

На нарікання кореспондента, що Австрія дуже розчарована дотеперішніми доставами засобів поживи, сказав посол Вячеслав Липинський: І тут треба зробити лад. З приверненням залізничої комунікації впаде найбільша трудність. На Україні є велика надлишка для вивозу. Може цікавить вас вістка, що в Мелітополі саме наповняють фрахтові кораблі збіжем для Австрії й власне для Відня. Перший транспорт мав би виносити 500.000 пудів. Усі ці справи вимагають терпеливості, але на Україні працюють пильно над будовою краю під кожним оглядом. Усталенне нашої межі супроти Росії ще не готове, ми переговорюємо тепер у Києві з заступниками російського правительства про се; там прибули також заступники донських козаків, з якими ми окремо обговоримо справу Донської області; також приналежність Криму, котрий в кождім разі був би зовсім відтятий від решти Росії, треба буде полагодити тепер. З

приверненнем ладу та з приверненнем економічного життя нашого з природи такого багатого Рідного Краю також державна самостійність України та її природна тенденція пристати до заходу стане загальним добром. Що національний інтерес України пхає її в сім напрямі, се самозрозуміле, але й усім кругам нашого народу стане ясным, що й її економічний інтерес не менше вяже її з заходом.

Ця робота перебуває у [суспільному надбанні](#) у Сполучених Штатах.

- Робота перебуває у суспільному надбанні у Сполучених Штатах, тому що вона опублікована до 1 січня 1923 року.
- Цей твір захищений авторським правом в Австрії до 1 січня 2089 року, оскільки авторське право в Австрії закінчується 70 років після смерті автора.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist

-
1. ↑ <http://wikisource.org>
 2. ↑ <http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>
 3. ↑ <http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html>

4. [↑](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium) <http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium>